

TRACTATUS VII.

DE ANGELIS.

PO ST QUAM D.Thomas, Deum ut in se unum & trinum contemplatus est, ipsum considerat, ut primum principium creaturarum; & quia inter illas principem locum tenet Angelica natura, utpote Deo similior, divinaque perfectionis lucidissimum speculum; prius agit de Angelis, quam de aliis creaturis purè corporeis, & de homine, qui est vinculum & nexus creatura spiritualis & corporeæ. Eundem ordinem observantes, post editos de Deo uno & trino tractatus, illum qui de Angelis est damus, in quo agemus de existentia, essentia, loco, motu, cognitione, volitione, gratia, via, peccato, & pena, locutione, & illuminatione, ordinibus, & hierarchiis Angelorum.

CAPUT I.

De existentia & creatione Angelorum.

Dari Angelos, seu substantias aliquas intellectuales & corporeas, negabant olim Sadduciæ, dicentes non dari resurrectionem, neque Angelum, neque ullum spiritum, ut refert S. Lucas actuum 23. Contra hunc errorem militat omnis scriptura tam veteris quam novi testamenti: nam ut ait D. Gregorius homil. 34. in Evang. Angelos & Archangelos penè omnes sacri eloquij pagina testantur. Nec valebat responsio Sadducorum, dicentium Angelos quorum scriptura facit mentionem, esse tantum quosdam animi motus & cogitationes, quas Deus hominibus immittit; puta Angelum, de quo dicitur Genes. 22. quod prohibuerit Abraham, ne occideret Isaac, fuisse cogitationem quam Deus excitavit in mente Abraham, quâ cognoscet Deum nolle Isaac opere ipso immolari. Hæc enim interpretatio erat manifesta Scriptura corruptio, cum illa dicat Angelos de celo descendere, apparere in terris, luctari cum Jacob, loqui, miracula facere, præesse hominibus, deduxisse filios Israël in columna nubis, & similia, quæ tantum personis & substantiis viventibus, non autem cogitationibus convenire possunt.

2. Angelorum existentiam suadent eriam varijs & mirabiles effectus & motus quos videmus in arreptitis & energumenis, qui vires totius naturæ corporeæ superant. Unde ridiculum est quod aliqui dicunt, illos nimis procedere à melancholia, vel atra bili, aut complexione corporis vita: quomodo enim melancholia, illos alienorum secretorum conscos, peregrinorumque idioma- tum sine labore peritos faceret? Nec minus delirant, qui tales effectus, syderum, præsterrim verò lunæ influxibus, adscribunt. Quis enim ibi lunam efficaciam comminiscatur, ubi secreta cor-

dum arcana aperiuntur, ubi peregrina idiomata, & varia linguarum genera audiuntur? que omnia syderum virtutem superant, imò & aliquid divinum sapiunt. Unde egregie Tertullianus in Apolog. cap. 22. *Demones sument quasi am temporum series, emulantur Divinitatem, dum furantur divisionem.*

3. Ratio autem veluti à priori quâ probari potest existentia Angelorum, traditur à Divo Thoma hic quæst. 50. art. 1. potestque sic breviter proponi: Ratio naturalis dicit Deum condidisse universum perfectum: Sed universi perfectio exigit, ut in eo sint substantiae quædam purè intellectuales, quas Angelos appellamus: Ergo dari Angelos ratio naturalis ostendit. Major patet, Dei enim perfecta sunt opera, ut dicitur Deuteronom. 32. Minor verò sic probatur. Perfectio effectus consistit in assimilatione ad causam, in ea ratione & perfectione, secundum quam causa est, si illa sit possibilis: Sed Deus, cum sit naturæ purè intellectualis, agit tantum per intellectum & voluntatem: Ergo ad universi perfectionem requiritur, quod in aliqua sui parte Deo secundum hanc rationem assimiletur, & per consequens quod in eo sint substantiae aliquæ purè intellectuales, seu intellectu & voluntate prædictæ, que Angelos appellantur.

4. Nec valet, si dicas, hanc rationem probare, omnes creature in particulari; que à Deo perfectæ fuerint conditæ, debere esse intellectuales, ut perfectè Deo assimilentur. Cùm enim Deus non intendat perfectionem cuiuslibet creature in particulari, absolute, sed tantum in ordine ad bonum seu perfectionem universi; sicut universi perfectio non exigit in omni creature, sed in aliqua tantum, perfectam assimilationem cum Deo creatore; ita non quælibet creature, sed aliqua tantum debet esse intellectualis. Maximè, quia alioquin nulla esset in rebus graduum distinctione, subindeque tolleretur perfectio universi, quæ ex multiplici graduum distinctione consurgit. Unde ratio Livi Thomæ confirmari & illustrari potest hoc discursu: Licet perfectio universi non exigit omnes creature possibiles, postulat tamen ut omnes gradus essendi contineat; alioquin non posset dici universum simpliciter, quod ex propria ratione, ut nomen ipsum indicat, exigit universitatem quandam creaturarum producibilium à Deo, saltem secundum gradus communes: At si in eo non darentur substantiae purè intellectuales, gradus omnium perfectissimus, scilicet intellectivus, universo deficeret: Ergo universi perfectio postulat, ut in eo substantiae purè intellectuales existant.

5. Nec refert si dicas, gradum intellectivum reperiri in homine secundum animam, que intellectualis est; subindeque, licet non essent Angelos, gradus intellectivus universo non decesset. Nam gradus intellectualis ab anima rationali valde imperfecte participatur, quia licet illa spiritualis sit

quoad

DE ANGELIS.

159

quoad substantiam, est tamen corporeæ quoad modum, utpote forma corporis, & in operatione intellectuali à sensibus & phantasmatibus dependens: non convenient autem perfectioni & pulchritudini universi, quod alij gradus inferiorites perfecti & completi sint, omnium verò supremus ac nobilissimus, imperfectus & incompletus relinquatur.

6. Quantum ad creationem Angelorum, plures ex Patribus Græcis docuere olim eos ante mūdum corporeum fuisse conditos. Sed hæc sententia sine temeritate sustineri non potest, post definitionem Concilij Lateranensis cap. Firmiter, ubi assertur *Deum simul ab initio temporis utramque de nibilo condidisse creaturam, spiritualē & corporeā, Angelicam & mundanam.* Ratio etiam suffragatur, nam ut discurret D. Thomas infra qu. 61. art. 3. Angelii sunt partes universi, & una cum creatura corporea, totum quoddam integrale componunt, quod appetat ex ordine unius creaturæ ad aliam: Sed nulla pars perfecta est, separata a suo toto: Ergo non est probable, quod Deus, cuius perfecta sunt opera, creaturam Angelicam, scorsim ante omnes alias creature produxerit.

7. Dices, si Angeli creati essent in mundo corporeo, creationis illorum mentionem aliquam fecisset Moyses, rerum omnium creationem initio Genes. exactè describens?

8. Respondeo Moysen creationis Angelorum non meminisse, quia sui instituti ratio id non postulabat: ut enim ait D. Hieronymus epist. 139. solùm voluit Moyses ordinem creationis rerum corporalium describere; quia solùm in rebus corporeis creandis, fuit illa series & varietas dierum, quam præcipue Moyses explicat in Genesi intendebat. Addi potest cum D. Thomas infra q. 61. art. 1. ad 1. quod *Moyses rudi populo loquebatur, qui nondum capere poterant incorpoream natum, & si eis fuisset expressum, aliquas res esse super omnem natum corpoream, fuisset eis occasio idolatriæ, ad quam proni erant, & à qua Moses præcipue eos revocare intendebat.*

9. Circa locum in quo Angeli creati sunt, disfensio est & controversia inter Autores: Ruperthus enim lib. 1. in Genes. cap. 11. docet Angelos esse creatos in prima regione aëris, existimat enim eos esse corporeos, & ex hoc aëre crasso formatos. Alij censem eos fuisse creatos in celo sydereo, vel in eo quod sub Empyreo proximè collocatur. Ita Suarez, Lorius, & alij ex recentioribus. Sed prior & probabilior est sententia Divi Thomæ infra quæst. 61. art. 4. assertor Angelos fuisse creatos in celo Empyreo. Probabilius enim est, eos ipsa prima die creationis mundi fuisse conditos, cùm Lateranense dicat, Deum ab initio temporis utramque simul condidisse creaturam, spiritualē & corporeā, Angelicam & mundanam: Atqui primo die creationis, non fuit creatum celum sydereum, sed tantum Empyreum; dicitur enim Genes. 1. secundo die factum esse firmamentum, & quarto luminaria & stellas in eo collocatas; per firmamentum verò celum sydereum intelligitur, ut docent Beda & Strabus, relati à D. Thoma infra qu. 68. art. 1. ad 1. Ergo Angelii non in celo sydereo, sed Empyreo creati sunt.

10. Ratio etiam D. Thomæ loco citato id suadet, cùm enim Angeli sint pars nobilissima universi, & creati ut toti naturæ corporeæ praesident, convenient fuit, ut in loco omnium nobilissimo & supremo, ex quo toti naturæ corporeæ praesente possent, qui alias essent non potest, quam celum Empyreum, creantur. Unde Strabus super hæc

I. Pars.

verba Genes: *In principio creavit Deus celum & terram, ait: Celum non visibile firmamentum hic appellat, sed empyreum, id est igneum, vel intellectuale, quod non ab ardore, sed a splendore dicitur, quod statim factum Angelis est repletum.*

11. Dices cum Suarez: Homo non fuit creatus in paradiſo terrestri, sed extra illum, & postea in ipsum translatus: Ergo similiter Angeli non debuerunt creari in loco proprio sua beatitudinis, nempe in Empyreo, sed extra illud, ut postea juxta sua merita, in ipsum transferrentur. Unde Lucifer Isaïæ 14. dicebat *in celum descendam.* Addit ad dignitatem Empyrei pertinere, ut semper fuerit ab omni labore peccati purissimum: Si autem Angeli in illo creati sunt, subinde etiam in illo peccaverunt.

12. Verum ad hæc facile responderi potest: Ad primum enim nego paritatem, nam ut ait S. Thomas infra quæst. 102. art. 4. *Paradisi fuit locus congruus habitationi humanae, quantum ad incorruptionem primi status: incorruptio autem illa non erat hominis secundum naturam, sed ex supernaturali Dei dono.* Ut ergo hoc gratis Dei imputaretur, non humano natura; Deus hominem extra paradisum fecit, & postea ipsum in paradiſo posuit, ut habitaret ibi toto tempore animalis vite: postmodum cum spiritualem vitam adepitus esset, transferendas in celum. *Celum autem Empyreum* (ut ibidem addit in resp. ad 1.) *est locus congruus Angelis, quantum ad eorum naturam, & ideo ibi sunt creati.* Verba autem Luciferi dicentes Isaïæ 14. *in celum descendam,* explicat idem S. Doctor infra quæst 61. art. 4. ad 3: de consensu secundum dignitatem, & hanc interpretationem esse legitimam, constat ex verbis illis quæ Angelus ille apostata ibidem subjungit: *similis ero altissimo.*

13. Ad aliud quod addit Suarez dicendum est: locum corporeum, quale est Empyreum, peccato spirituali, quale fuit peccatum malorum Angelorum, non coinquiari; subindeque nullum esse inconveniens, quod Angelii in Empyreo peccavissent, & ex illo ad Tartara detrusi fuerint. Imò hoc maximè ad humilitatem & instructionem nostram conducere: *Ex hoc enim discimus* (inquit Bernardus serm. de faeno, ligno, & stipula) *quod nusquam est securitas, neque in celo, neque in paradiſo, multò minus in mundo.* In celo enim cedidit Angelus sub praesentia Divinitatis. Adam in paradiſo de loco voluptatis, Iudas in mundo de schola Salvatoris. *Ascendamus ergo* (ait Hieronymus) *per humilitatem,* unde Lucifer decidit per superbiam.

CAPUT II.

De substantia seu essentia Angelorum.

1. Explicata existentiæ & creatione Angelorum, consequens est ut eorum substantiam seu essentiam exponamus, & an illi sint prorsus immateriales, omnisque corporeitatis expertes, subindeque ab intrinseco incorruptibles, & intra eandem speciem immultiplicabiles, breviter declaremus:

§. I.

Angeli omnis prorsus corporis expertes sunt.

2. Angelos habere corpora aërea, seu subtilia & tenuia, aëris instar, ideoque aëreas potestes in

O 2 scriptura